

Nr 3

Utlåtande i anledning av motioner om skyldighet att borttaga gammal taggtråd.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 18 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 20 i andra kammaren av herr *Börjesson i Falköping m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till ändring av gällande lag så att skyldighet att borttaga gammal taggtråd som icke längre fyller någon funktion föreligger för den som är ansvarig för taggträden».

Gällande rätt och frågans tidigare behandling

I 23 § *naturvårdslagen* stadgas att »envar skall tillse att han ej skräpar ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat, så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan». Enligt 24 § samma lag äger länsstyrelsen vid vite förelägga den som på viss plats i naturen vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpning, som kan medföra obehag av någon betydelse för annan eller skada till person eller egendom, att ställa i ordning platsen och vidta erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden.

Vid riksdagsbehandlingen av *propositionen* med förslag till naturvårdslag (prop. 1964: 148) väcktes en motion (I: 829), vari yrkades sådan utformning av 23 och 24 §§ att markägare blir skyldig att rensa sina marker från gammal taggtråd. *Tredje lagutskottet* uttalade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (1964: 41) att utskottet var medvetet om att taggträden fortfarande spelade en stor roll som stängselmaterial inom jordbruksnäringen. Gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd ansågs i vissa fall utgöra sådan nedskräpning som avses i nämnda lagrum. Beträffande sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden som avsatts som naturreservat hänvisade utskottet till att erforderliga åtgärder torde kunna vidtas med stöd av 9 § samma lag, vilket lagrum ger länsstyrelsen befogenhet att förplikta ägaren av sådan mark att tåla intrång genom bl. a. röjning och liknande åtgärder. Vid sådant förhållande fann utskottet motionärens önskemål i tillräcklig mån tillgodosedda genom lagförslaget. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionen.

Vid 1966 års riksdag väcktes motioner vari hemställdes om utredning angående åtgärder mot nedskräpning i naturen samt mot luftföroreningar och vattenföroreningar. Rörande nedskräpning i naturen påpekade motionärerna bland annat problemen på grund av underlåtenheten att bortta taggtrådsstängsel från tidigare betesområden m. m. I sitt utlåtande över motionerna (nr 26) uttalade *tredje lagutskottet* sammanfattningsvis att berörda frågor var av stor vikt och betonade kraftigt önskvärdheten av att problemen snarast bringades till en tillfredsställande lösning. Pågående utredningar och ställningstaganden från Kungl. Maj:ts sida borde dock inte föregripas. Vad angår frågan om övergiven taggtråd i naturen fann sig utskottet kunna förutsätta att den ägnades vederbörlig uppmärksamhet från naturvårdsnämndens sida.

I likalydande motioner vid 1968 års riksdag (I: 195 och II: 252) begärdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan lagändring att skyldighet att borttaga onyttig taggtråd föreskrivs för markägare eller annan som är ansvarig för nedskräpning genom sådan tråd.

Över motionerna inhämtade *tredje lagutskottet* på sätt i § 46 riksdagsordningen föreskrives utlåtande från *statens naturvårdsverk* och *överbefälhavaren*. Därjämte avgavs på begäran av utskottet yttrande över motionerna av *Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF)*.

Statens naturvårdsverk avstyrkte bifall till motionerna, medan Riksförbundet Landsbygdens folk ej hade något att erinra mot att de bifölls. Överbefälhavaren tog inte ställning till frågan om avslag eller bifall.

Naturvårdsverket framhöll att det är ett välkänt faktum att såväl fri-luftsfolk som vilt åsamkas skador av taggtråd. Från jakt- och viltvårdssynpunkter samt från allmänna naturvårdssynpunkter är det därför enligt verket ett angeläget önskemål att nedfallen taggtråd och oanvända hägnader av sådan tråd kommer bort men även att användningen av taggtråd inskränks till det absolut nödvändiga. Verket fann det angeläget att naturvårdslagens regler i ämnet skulle komma till användning i större utsträckning än som var fallet. Verket upplyste bland annat att arbetsmarknadsstyrelsen på förslag av verket förklarat sig i princip villig att låta utföra arbeten av detta slag som beredskapsarbeten.

I avvaktan på de resultat som kan åstadkommas inom ramen för gällande ordning ansåg naturvårdsverket det knappast befogat att utfärda speciella lagbestämmelser i det av motionärerna angivna syftet.

Överbefälhavaren konstaterade sammanfattningsvis att borttagande av gammal taggtråd som tillhör krigsmakten successivt pågår. Anledningen till att taggtråd, som ej längre fyller något ändamål, fortfarande finns kvar inom vissa delar av landet är brist på medel för dess borttagande. Överbefälhavaren framhöll å andra sidan att det inom vissa områden av beredskapsskäl är nödvändigt att taggtrådshinder finns utbyggda redan i fred. Det fåtal hinder som numera utbyggs är dock utformade på sådant sätt

att de i största möjliga utsträckning skall förhindra skador på vilda djur som försöker forcera dem.

Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF) anförde bland annat att gammal taggtråd får ses som en del i det allmänna problem, som nedskräpningen av naturen utgör. Den fortgående nedläggningen av åkrar och betesmarker ökar förekomsten av mer eller mindre nedfallna och övervuxna stängsel. I första hand borde man enligt RLF:s mening söka att genom upplysning och propaganda förmå markägare och andra berörda att undanskaffa taggtrådsstängsel och hinder av andra slag, vilka inte längre hålls i stånd eller fyller avsedd funktion. Det syntes RLF också angeläget att militärmyndigheter, kommuner och statliga markägare föregår med gott exempel och åtminstone rensar bort gammal taggtråd från marker, som speciellt inköpts för att tjäna som ströv- och rekreationsområden. Sannolikt torde dock därutöver krävas vissa maktmedel. RLF hade därför ej något att erinra emot att bestämmelser införs, som gör det möjligt att ålägga vederbörande markägare att undanskaffa taggtråd från inhägnader och andra hinder som ej är i bruk. Eventuell lagstiftning på området torde få samordnas med och anpassas till vad som i övrigt gäller i fråga om nedskräpning i naturen.

Utskottet erinrade i sitt utlåtande över motionerna (nr 43) om att det enligt naturvårdslagen finns vissa möjligheter att komma till rätta med ifrågavarande problem. I likhet med naturvårdsverket fann utskottet det angeläget att ifrågavarande lagbestämmelser kom till användning i större utsträckning än hittills varit fallet. Enligt utskottet kunde dock åtgärder av detta slag endast få begränsad räckvidd. Även andra vägar borde därför väljas. Enligt utskottet syntes vissa möjligheter öppnas genom att arbetsmarknadsstyrelsen förklarar sig i princip villig att låta utföra arbeten för borttagande av gammal taggtråd som beredskapsarbeten. Även den militära aktivitet som utvecklas på området ingav enligt utskottet vissa förhoppningar om att åtskilligt kan åstadkommas inom ramen för nuvarande ordning.

Utskottet, som ansåg sig kunna förutsätta att naturvårdsverket med uppmärksamhet skulle följa frågan, avstyrkte motionerna under hänvisning till det anförda.

Riksdagen följde utskottet.

Motionerna

I motionerna framhålles att det på många håll i landet finns kvar stora mängder med taggtråd och även slättråd från den tid då skogsmarkerna betades och små åkerlappar var inhägnade. Skogsmarkerna betas inte längre, och på ett mycket stort antal av åkerlapparna har planterats skog. Utvecklingen fortgår i denna riktning, och enligt motionärerna kommer stora

arealer under de närmaste 10—15 åren att tagas ur jordbrukets produktion. Kvarlämnat stängselmaterial kan föranleda skador för människor som under fritid vistas i skog och mark. Motionärerna påpekar att dessa snärjen av gammal stängseltråd ofta ligger dolda av löv och vegetation på marken och därigenom utgör lömska snaror för både människor och vilda djur. Enligt motionärerna har jägare och andra naturvänner hittat otaliga djur av skilda slag i skog och mark, som genom att de blivit fastsnärjda i gammal stängseltråd gått en kvalfull och ytterst plågsam död till mötes. I somras hittades t. ex. en älg som insnärjd i gammal taggtråd fått svälta ihjäl. Det förekommer även att djur av ren barmhärtighet omedelbart måste avlivas på grund av de skador stängseltråden orsakat dem. Motionärerna hänvisar vidare till en artikel i en dagstidning om de försåtliga snaror, som gammal taggtråd utgör. I artikeln framhålls: — — — »dessa försåt överraskar inte med en snabb och aningslös död. Avrättningen sker bestialiskt, de drabbade offren måste nästan i samtliga fall genomgå tortyr och svält innan de äntligen befrias från sitt lidande. Ingen vittjar dessa giller, de är en bortglömd kvarleva från odlingslandskapets förändring».

I motionerna åberopas vidare de under föregående rubrik redovisade remissvar, som statens naturvårdsverk och Riksförbundet Landsbygdens folk avgav vid 1968 års riksdagsbehandling av frågan om borttagande av gammal taggtråd. I anledning av naturvårdsverkets yttrande anför motionärerna att det enda initiativ som naturvårdsverket tagit är ett förslag om att arbetsmarknadsstyrelsen borde biträda militära myndigheter med borttagandet av taggtråd vid äldre befästningar. I princip har också arbetsmarknadsstyrelsen förklarat sig villig låta utföra arbeten av detta slag som beredskapsarbete.

Avslutningsvis framhåller motionärerna att det i betraktande av det anförda kan redovisas mycket starka motiv för den uppfattningen att staten och det allmänna bör vidtaga sådana åtgärder att gammal taggtråd på ett effektivt sätt blir bortröjd så snart som möjligt. Jordägare, arrendatorer och andra näringsutövare som använder taggtrådsstängsel bör enligt motionärerna åläggas ta bort taggtråden då inhägnaden inte längre tjänar något syfte. Dessutom bör de personer, som är närmast ansvariga för de områden där gammal taggtråd ligger utspridd på marken, åläggas att uppsamla och bortföra denna. Enligt motionärerna gäller detta inte minst de gamla taggtrådshinder som fortfarande påminner om den militära aktiviteten under andra världskriget.

Kommittén för ett renare samhälle

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 mars 1967 har sakkunniga tillkallats för att utreda frågor om åtgärder mot nedskräpning m. m. De sakkunniga har antagit benämningen *kommittén för ett renare samhälle*.

I direktiven (1968 års riksdagsberättelse s. 130 f) uppehåller sig departementschefen huvudsakligen vid den nedskräpning som sammanhänger med den tilltagande mängden avfall från hushåll och arbetsplatser och de tomma förpackningar bland annat av engångstyp, som lämnas på gator och allmänna platser i tätorter, utefter vägar, på badplatser och i naturen. Det frågekomplex som knyter sig till nedskräpningen i vid bemärkelse bör emellertid enligt departementschefen bli föremål för en allsidig utredning. Sammanfattningsvis uttalas att det bör vara utredningens uppgift att pröva alla vägar — upplysning, förbättrad organisation och teknik, lagstiftning m. m. — som kan leda till att nedskräpningen bekämpas effektivt. Enligt vad utskottet erfarit har kommittén uppmärksammat problemet med övergiven taggtråd i naturen. Frågan kommer dock inte att behandlas av kommittén i kommande betänkande. Kommittén har nämligen funnit sig böra begränsa utredningen till frågor om nedskräpning i ordets egentliga betydelse. Vad beträffar övergiven taggtråd har denna för det mesta kommit på plats helt lagenligt och inte för att ägaren skulle bli av med tråd som han ej haft bruk för. Enligt kommitténs uppfattning rör det sig alltså merendels inte om nedskräpning i egentlig bemärkelse.

Utskottet

I motionerna framhålls att uttjänt taggtråd, som ligger kvar i naturen, utsätter människor och djur för risk att tillskyndas svåra skador och att allvarliga skadefall årligen inträffar.

Motionärerna hemställer att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till ändring av gällande lag så att den som är ansvarig för gammal taggtråd, vilken inte längre fyller någon funktion, är skyldig att ta bort tråden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att effektiva åtgärder bör vidtas för att få bort övergiven taggtråd.

Som framgår av redogörelsen för gällande rätt skall enligt naturvårdslagen envar tillse att han inte skräpar ned i naturen med plåt, glas, plast, papper, avfall eller annat så att därav kan uppkomma otrevnad eller skada för annan. Den som på viss plats i naturen vållat eller eljest är ansvarig för nedskräpning, som kan medföra obehag av någon betydelse för annan eller skada till person eller egendom, kan av länsstyrelsen föreläggas att vid vite ställa i ordning platsen och vidta erforderliga förebyggande åtgärder för framtiden. Vid förarbetena till lagen uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande att gammal nedfallen eller eljest övergiven taggtråd i vissa fall kunde utgöra sådan nedskräpning som avses i nämnda bestämmelser. Beträffande sådana för allmänhetens friluftsliv särskilt betydelsefulla områden som avsatts som naturreservat hänvisade utskottet

till att erforderliga åtgärder kunde vidtas enligt 9 § naturvårdslagen, som ger länsstyrelsen befogenhet att förplikta ägaren av sådan mark att tåla intrång genom bl. a. röjning och liknande åtgärder.

Gällande lag erbjuder således vissa möjligheter att komma till rätta med problemet. Som framgår av den föregående redogörelsen har frågan om åtgärder för att få bort övergiven taggtråd prövats av riksdagen vid flera tillfällen dock utan att föranleda någon åtgärd. Senast behandlades frågan vid föregående års riksdag i anledning av motioner med i huvudsak samma innehåll som förevarande. På utskottets hemställan avslogs motionerna. I sitt utlåtande framhöll utskottet att det var angeläget att lagbestämmelserna i naturvårdslagen kom till användning i större utsträckning än som varit fallet. Enligt utskottet var det dock givet att de åtgärder som står till buds med stöd av ifrågakarande bestämmelser endast kan få begränsad räckvidd, varför även andra vägar än de som lagen erbjuder borde väljas för att man skall komma till rätta med den form av nedskräpning som övergiven taggtråd utgör. Utskottet erinrade om de möjligheter som syntes ha öppnats genom att arbetsmarknadsstyrelsen i princip var villig att låta utföra arbeten för borttagande av gammal taggtråd som beredskapsarbeten. Även den militära aktivitet som utvecklades på området syntes utskottet inge förhoppningar om att åtskilligt kan åstadkommas inom ramen för gällande ordning. Utskottet ansåg sig också kunna förutsätta att naturvårdsverket skulle följa frågan med uppmärksamhet. Vad utskottet sålunda uttalade synes alltjämt äga giltighet. Enligt utskottets mening är det tveksamt om något står att vinna med ytterligare lagstiftning i ämnet utan andra utvägar torde få väljas. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att naturvården enligt 2 § naturvårdslagen också är en kommunal angelägenhet. Självfallet kan förutsättas att kommunerna rensar egna marker som tjänar som ströv- och rekreationsområden. Men det är också önskvärt att kommunerna är aktiva för att genom information och andra åtgärder förmå markägare och andra berörda att undanskaffa taggtrådsstängsel som inte längre fyller någon funktion.

Med hänsyn till det anförda bör motionerna inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att motionerna I: 18 och II: 20 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 februari 1969

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Knut Johansson (s), Åkesson (fp), Ebbe Ohlsson (m), Nils-Eric Gustafsson (cp) och Erik Jansson (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Ekström (s), Sundelin (s), fröken Anderson (s), herrar Franzén i Träkumla (cp) och Wachtmeister (m).